IJs-avonturen met de waterral

door L. Smole, Amsterdam

Van de herfst is hij gekomen, de waterral. Eerst zagen we hem nauwelijks. Schichtig en slank schoot het beestje onder de halfvergane en gebroken riethalmen door langs de waterkant. Toen hij telkens weer terugkwam en langs het riet uitwijkend met zijn lange poten steeds het water boven het land verkoos, konden wij hem prachtig in zijn gedrag gadeslaan vanuit onze woonark die in een smal water ligt.
Hier en daar even stilstaand, tjoepte hij zijn kopje geheel onder in het ondiepe water. Met een slikkerig brokje of vezeltje tussen de snavel kwam het kopje dan steeds boven en, als het weer op normale hoogte was gekomen, werd het halfvergane plantendeel naar binnen gewerkt. Prachtig van kleur en vorm is die rode snavel met een zwart streepje langs de bovenkant in het midden. Eigenlijk is die zacht naar beneden gebogen spitse snavel wel zijn sieraad, want over het geheel genomen is een waterral maar een bescheiden uitziend vogeltje. In „Zien is Kennen" is hij aardig afgebeeld op no. 109. Alleen zie je daar niet, dat-ie onder het wit van zijn staartje beige-lichtbruin is tot tussen z'n poten. Trouwens, met dat staartje, dat een beetje grappig aandoet, is hij lang niet zo voortdurend „aan de wip" als het gewone waterhoentje. Hij is ijverig, steeds naar eten zoekend en eigenlijk altijd een beetje aan de ren. Bij het minste of geringste, dat op onraad lijkt is hij verdwenen, onzichtbaar tussen de rietkragen langs de waterkant.
Nu is dan de vorst gekomen, hier en daar is het ijs al in het water geschoten. Rustig stapt de waterral langs de hem familiaar geworden ark in het ijskoude oeverwater en zijn kopje gaat nog even vrolijk onder in het slijk op zoek naar zijn wonderlijke voedselbolletjes. Dan tippelt hij over het ijs naar de overkant en het valt me op, dat hij vroeger eigenlijk nooit overstak, we hebben hem nooit zien zwemmen, hoewel hij het zeker kan.
De volgende dag is het water geheel dicht en zijn voedselbron dus afgesloten. We zijn nieuwsgierig en zoeken hem. Ineens blijkt hij de broodkruimels aan het oppikken die uit het tafelkleed naast de loopplank op het ijs zijn gevallen. Later op de dag komt hij voor zijn doen bedaard langs stappen en verbaasd zien we iets vreemds zwabberen aan zijn borst. Ja, het is zo, op een centimeter of drie van elkaar een klein eindje voor zijn dunne stakepootjes staan zo maar in dat hecht gesloten borstverengrijs twee bosjes veren recht overeind. Nu is hij dichterbij en zien we dat hij telkens onder het stappen met zijn hoog opgetrokken poten vlak achter de neerhangende veren raakt. Als hij op een meter of twee van ons af zijn toilet gaat maken wordt ineens alles duidelijk. Hij pikt naar de veertjes, waarin ijsklontjes bengelen. Erg veel succes heeft-ie niet en hij gaat maar een beetje flegmatiek op één poot staan. Dit is een unieke gelegenheid om hem waar te nemen. We zien nu dat de kleur van zijn ogen rood is en van voren gezien staan ze erg dicht bij elkaar, met de rode snavel is het een prachtig kleurengeheel. Op z'n kopje is deze waterral effen donkerbruin, op het zwarte af. Hij heeft geen witte keelvlek zoals aangegeven op het eerder genoemde plaatje, dus is hij meerjarig. Dit is wel zeker want verleden herfst zagen we hem ook al sporadisch.
Hij blijft een tiental minuten een beetje verkleumd in zijn rusthouding staan en we krijgen medelijden. We gooien gekookte aardappels uit het raam vlak

voor zijn snavel. Die anders zo schrikkerige waterral, hij reageert eerst helemaal niet. Dan krijgt hij het door en weliswaar zonder enthousiasme eet hij er van tijd tot tijd van. De aardappels kleven wel wat aan zijn snavel maar het gaat. In de loop van de middag komt hij telkens even langs om een paar pikjes te nemen. Totdat de merels en ons roodborstje de restanten verschalkt hebben.

Een dag later slaan we te zijnen behoeve een wak vlak langs de rietkant, het water stroomt er uit en over enkele meters lengte komt er een plasje over het ijs langs de waterkant. Een uurtje later zien we de waterral heel levendig en bedrijvig er doorheen stappen, hij is klaarblijkelijk meteen weer in zijn element.

We hadden het al eerder *gehoord*, maar die dag *zien* we hem voor het eerst schreeuwen. De snavel gaat tamelijk wijd open; aan de binnenkant heeft deze een zacht oranje zalmkleur. In het geluid zit een lange *ie*, tamelijk hoog en het heeft een dadelijk te herkennen typische schorre, soms scherpe klank „achter uit z'n keel". Het is zoiets als bie-iek en het klinkt heel niet bedeesd. Nog diezelfde dag konden we volop genieten van dat gekrijs op z'n felst. We schrokken op van een fel herhaald, driftig geluid, herkenden het direct en schoten naar het raam. Daar holden met een reuzevaart en veel misbaar twee waterrallen achter elkaar over het dijkweggetje aan de overkant. Tussen de kale struiken kon je ze nog ver zien voortijlen. Ik geloof dat het de „onze" was die de ander uit zijn voedselgebied verjoeg. Die ander woont een meter of vijftig verder, over een weggetje en een sluisje in de rietkragen daar.

Weer een dag later heeft het gesneeuwd des nachts en is er een wit tapijt gekomen over de voedselmogelijkheden van alle vogels. Een vijftal meters verder deponeren we wat voedselresten. Merels, mussen, vinken, een roodborstje, een waterhoen komen om beurten en soms allen tezamen. De Vlaamse gaaien en mezen zien we vandaag niet, maar de spreeuwen die we anders zelden zien, zijn met de kou komen opdagen. Met z'n vijven of zessen zitten ze te kokhalzen aan de broodkorsten. Grof en slordig doen ze en verjagen de anderen.

Even later kijk ik weer eens en zie verbaasd de waterral heel alleen en doodgemoedereerd tussen de venijnige spreeuwen meebikken. Hij voelt zich best op z'n gemak en zit er zelfs bij!

's Morgens vroeg had ik hem ook al zien schuiven langs het voedselplekje voor de vogels tot hij stilletjes ging schuilen in een kuiltje tussen de kale winterrestanten van een vlierstruik. Had hij daar nu met de kou de nacht doorgebracht? Meed hij nu instinctmatig het water, zoals ook in deze dagen de gewone waterhoenen deden, die even verderop met een tiental vrij hoog in de bomen sliepen?

Tenslotte nog een grappige waarneming, een van deze dagen gedaan. De waterral heeft in deze kou net als alle andere vogels last van „kippenvel", waardoor zijn veren wijder uitstaan en er dus een dikker luchtkussen tussen gevormd wordt. Het was echter grappig te zien, hoe de waterral bij schrik plotseling dit „kippevel" kwijt is en hij heenschiet in de volle glorie van zijn slankheid op zijn snelle stelten.

Toen de vorst voorbij was, verdween hij weer in de geheime koninkrijken van het riet.

Februari 1950.